

Lewis Carroll, Ivor Martinić

Alica v Čudežni deželi

Zagrebsko gledališče mladih ZKM

Stara dvorana SNG Maribor, 15. 10. 2018 ob 18.00 (FBS, Mlado gledališče)

Ludistična pripoved angleškega matematika in pisca Charlesa Lutwidgea Dodgsona s psevdonimom Lewis Carroll je ob izidu (1865) na glavo obrnila angleško mladinsko književnost in resno ogrozila didaktično literaturo tedanjega časa. »Tukaj smo vsi po malem nori,« je ponavljajoča izjava fantastičnih likov na Aličini poti. Norost je sinonim za svobodo, drugačnost, posebnost, samosvojost v Čudežni deželi. Pot tja pa je pot odraščanja, pot k sebi. Alica v borbi proti odraslosti večkrat na dan spremeni velikost, a se ne more odločiti, kakšna bi zares rada bila. Ker ne ve, kaj bi rada, pozabi tudi, kdo je. Z imenom izgubi identiteto. Išče jo v srečanjih z drugimi, z bizarnimi posebitvami lastnih strahov, predsodkov in čudaštev. Pripadati in ne pripadati hkrati, je Aličin temeljni bivanjski paradoks, s katerim se sooča neusmiljeno in neizbežno – v drugih (in v sebi) prepozna najbolj nesprejemljive lastnosti, tudi najbolj mračne v podobi Kraljice. »Če ne veš, kdo si, ti bom jaz povedala,« ultimativno zaključi Kraljica in glave frčijo naokoli, kot bi se raztreščili strahovi. Alica se na novo vzpostavljena vrne domov: zelo odrasla, a samosvoja sanjavka.

Vizualno-glasbena predstava s poglobljeno tematsko zasnovano ni namenjena samo otrokom in mladim, nagovarja najširše občinstvo. V njej smo prepoznali naslednje teme:

- šolanje/izobraževanje in pranje možganov
Tia: »Saj se zavedam situacije, ampak ko nekdo o teh stvareh govori v mladinski predstavi, me vseeno zadene.«
- uporništvu
- prepovedane teme
- sistem
- krivda 'gospoda časa'
- odraščanje – iskanje sebe skozi čas
- preizpraševanje in iskanje identitete (v drugih) – izgubljeni jaz
- drugačnost
- nesmisel/nonsens

Predstava nas je znova opozorila, da smo ljudje kompleksna bitja, ki v procesu odraščanja ugotovimo, da nismo definirani samo z eno lastnostjo in za en cilj. Zaznali smo sporočilo:

- Spoznavaj samega sebe in se ne boj tega, kaj boš odkril.
- Kot posameznik razmišljaj po svoje, "out-of-the-box".
- Vsi smo malo nori. (Hrvaška beseda 'ludi' zveni bolje od slovenskega prevoda, njen zvok je blizu slovenskim 'ljudem'. Spomnimo se otroškega izraza za človeka 'ludek'.)

Predstava nam je ponudila uteho v trditvi, da smo vsi 'posebni'. Dobili smo občutek, da je v redu, če še ne vemo, kdo smo, in da bomo skozi izkušnje našli/odkrili svoj jaz. V življenju nismo sami in vedno lahko koga prosimo za pomoč. A nihče drug nam ne more podati odgovora, kaj šele vsiliti(!) odgovor

na vprašanje, kdo smo. Na to vprašanje si lahko in moramo(!) odgovoriti le sami. Če se ne poznamo, se izgubimo v drugih, ki nas po svoje definirajo. Posebej avtoriteta nam določa pravila, kaže pot in narekuje korake, npr. Kraljica vodi Alico v priklanjanje, poljubljanje roke, oponašanje uveljavljenega ravnanja. Ugotavljamo, da so najbolj 'nori' ljudje najbolj svobodni – ne omejujejo jih konvencije.

Tia: »Obenem smo zaznali tudi opozorilo, da ne smemo obtičati na enem mestu, tako kot so obtičali liki na čajanki, da nas čas ne sme povoziti.«

Tudi to, da se ne smemo spreminjati zaradi drugih. To je najbolj očitno prikazano v prizoru šole v dialogu o 'lažnem jaz'. Prizor s šolo nam je bil blizu tudi zato, ker izpostavlja metode in način delovanja družbe na posameznika. Spodbudno smo razumeli stališče, da Alica noče podleči vsiljenim vrednotam (družbe), četudi je izgubila identiteto, in se skuša prepoznati v vseh likih, ki jih srečuje na svoji poti. Sooča se z resnico in gotovi, da je resnic več – katera je prava, zakaj so ene bolj 'prave' od drugih?

Nikakor ne moremo poenotiti svojih mnenj o Kraljici.

Sara: »Zdela se mi je preveč kaotična, preveč disko kraljica.«

Julija: »Meni pa je bila všeč ta drag queen!«

Tia: »Kričeč kostum poudarja posebni položaj in odvrta pozornost od pomena izrečenih besed.«

Predstava je bila mestoma poudarjeno kaotična, posredovala je nonsens izhodiščne Carrollove zgodbe. To smo zaznali tudi v govoru, predvsem v besednih igrar, npr.: 'času sem odrezala glavo, ker je prehitro tekel' (Kraljica); pranje perila, posode in možganov (Lažna želva); želel sem ubiti čas' (Klobučar).

Scenografija nas je prepričala predvsem z estetiko in funkcionalnostjo. Všeč nam je bila podoba morja, tudi uporaba folije v različnih pomenih. Folija se nam je zdela dovolj abstraktna, da smo v njej lahko podoživljali lastne vizije predstave. Na podoben način so prepričljivo delovali tudi rekviziti, npr. dežniki: bili so čoln, del gosenice, obenem tudi del Alice. Rekviziti so delovali (več)simbolno. Posebej smo si zapomnili konfete, ki so leteli iz Aličine stekleničke: predstavljali so nam delčke Aličine razpadle osebnosti. Alica mora skozi odraščanje združiti konfete kot koščke puzzla, svoje integritete. Milijon tisoč stvari vpliva na njeno osebnost! Konfeti so tudi simbol vseh teh vlivov. Drugi nas pogosto silijo, da smo nekaj, kar v resnici nismo (kot Alici 'pomagajo' razumeti sebe, prostor in druge.)

Zaznali smo dejstvo, da v svetu, v katerem se znajde Alica, nihče ni poseben in da v njem (vsakič) vlada samo ena plat resničnosti. V tem 'čudežnem' svetu ni niti zaželeno biti poseben. Galeb je na primer žalosten, ker je poseben, ker ni naredil šole, tako kot so jo drugi. V liku Alice smo opazili zrcaljenje drugih. A nihče ni samo dober ali samo slab, svet ni črno-bel – tudi Alica na koncu Kraljici odreže glavo.

Tudi kostumografijo smo opazovali na več ravneh: je tako estetska kot simbolna. Pri tem izstopa simbolika barv. Barve predstavljajo plati resničnosti in drugačnosti. Kostumografija tako nosi simbolni svet resnice. Alica združuje več resničnosti in ima v kostumu različne barve, liki, ki v svetu "poznajo" samo eno plat, pa imajo v kostumu izpostavljeno eno barvo npr. belo in rdečo.

Tia: »Kostum morda služi tudi prikrivanju napak – Vojvodinjine noge.«

Vizualna podoba predstave se namerno približuje meji kiča.

Zvok in gib sta mestoma pretirana, a glasba nam je bila zaradi žanra vseč – delovala je mistično in avantgardno.

Davorin: »Sprašujem se, zakaj je kraljičin glas odmeval.«

Janja: »Ker je kraljica.«

Tia: »Ker kraljica predstavlja (donečo) avtoriteto.«

Prvega dela prizora z vzglavniki nismo prav dobro razumeli, nadaljevanje z obglavljanjem pa nam je bilo popolnoma jasno.

Tia pride do sklepa: »Vzglavniki so padli, ko so liki v predstavi izrekli besede: 'Začela bo teči kri.'

Tako predvidevamo, da vzglavniki predstavljajo simbol krvi.« Hkrati je prizor prispodoba množičnega procesa sojenja za zločine, ki še niso bili narejeni, torej na osnovi predsodkov.

Janja izpostavi: "Orožje niso samo pištole, so tudi besede in vzglavniki."

Še posebej nas je nagovoril konec in prizor z gosenico, ki nam je postavila vprašanje, ali se veselimo odraščanja.

Povzetek

Zabavna in igriva predstava se izvirno ukvarja z vprašanjem identitete in oblikovanjem lastne osebnosti. Kaj vse vpliva na to in kdo nas pri tem ovira oz. spodbuja? Odpira teme osebne svobode in angažiranosti. Alica odseva naše naivno otroštvo, kjer se obenem 'upiramo' obstoječim idealom in se jim tudi podreujemo. Na videz miroljubna, ampak po globljem premisleku močno provokativna predstava. Drugačnost ni slaba, in če kdaj ne vemo točno, kdo smo, ne pomeni, da smo izgubljeni.

Zapiski: Davorin, Sara, Janja, Julija in Tia

Mentorica: Mateja Kokol

Uredili: Larisa Javernik, Mojca Redjko